

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

DOI: 10.67227

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 6

2026

DISTANT OILA FENOMENINING IJTIMOIY PSIXOLOGIYADA TADQIQ ETILISHI

Yangiboyeva Dildoraxon Rahmon qizi

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti, PhD

Annotatsiya

Mazkur maqolada distant oila fenomenining ijtimoiy-psixologik mohiyati, uning shakllanishiga ta'sir etuvchi migratsion, iqtisodiy, kommunikativ va emotsional omillar ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Distant oila zamonaviy global migratsiya, mehnat bozorining hududiy harakatchanligi, harbiy xizmat, ta'lim, xizmat safari va kasbiy faoliyat bilan bog'liq holda oilaviy tizimning masofaviy shaklda faoliyat yuritishi sifatida talqin etiladi. Maqolada mahalliy va xorijiy tadqiqotlar sharhi asosida distant oilalarda shaxslararo munosabatlarning o'ziga xos xususiyatlari, er-xotin munosabatlari, ota-onalik funksiyasi, farzandlar psixologik rivojlanishi, oilaviy qadriyatlar, hayot mazmuni yo'nalganligi va juftliklar ustanovkasi o'rtasidagi bog'liqliklar yoritiladi. Shuningdek, distant oilalarning bolalar ruhiy salomatligi, ijtimoiy moslashuvi va shaxsiy rivojlanishiga ta'siri xavf va himoya omillari nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: distant oila fenomeni, mehnat migratsiyasi, shaxslararo munosabatlar, oilaviy kommunikatsiya, psixologik masofa, ota-onalik funksiyasi, hayot mazmuni yo'nalganligi, juftliklar ustanovkasi, bolalar ruhiy salomatligi.

ИЗУЧЕНИЕ ФЕНОМЕНА ДИСТАНТНОЙ СЕМЬИ В СОЦИАЛЬНОЙ ПСИХОЛОГИИ

Янгибоева Дилдорaxon Рахмон кизи

Университет общественной безопасности Республики Узбекистан, PhD

Аннотация

В статье рассматривается социально-психологическая сущность феномена дистантной семьи, а также миграционные, экономические, коммуникативные и эмоциональные факторы, влияющие на его формирование. Дистантная семья трактуется как особая форма функционирования семейной системы, обусловленная глобальной миграцией, территориальной мобильностью рынка труда, военной службой, обучением, командировками и профессиональной деятельностью. На основе анализа отечественных и зарубежных исследований раскрываются особенности межличностных отношений, супружеского взаимодействия, родительских функций, психологического развития детей, семейных ценностей, смысложизненных ориентаций и установок супружеской пары в дистантных семьях. Особое внимание уделяется влиянию дистантной семьи на психическое здоровье, социальную адаптацию и личностное развитие детей с позиции факторов риска и защиты.

Ключевые слова: феномен дистантной семьи, трудовая миграция, межличностные отношения, семейная коммуникация, психологическая дистанция, родительская функция, смысложизненные ориентации, установки супружеской пары, психическое здоровье детей.

STUDY OF THE PHENOMENON OF THE DISTANT FAMILY IN SOCIAL PSYCHOLOGY

Yangiboyeva Dildoraxon Rahmon qizi

University of Public Security of the Republic of Uzbekistan

Abstract

The article examines the socio-psychological essence of the distant family phenomenon and analyzes migration, economic, communicative and emotional factors influencing its formation. A distant family is interpreted as a specific form of family functioning determined by global migration, territorial mobility of the labour market, military service, education, business trips and professional activity. Based on a review of national and foreign studies, the article discusses the characteristics of interpersonal relations, marital interaction, parental functions, children's psychological development, family values, meaning-in-life orientations and marital attitudes in distant families. Particular attention is paid to the influence of distant family relations on children's mental health, social adaptation and personality development from the perspective of risk and protective factors.

Keywords: distant family phenomenon, labour migration, interpersonal relations, family communication, psychological distance, parental function, meaning-in-life orientations, marital attitudes,

children's mental health.

Zamonaviy ijtimoiy-psixologik tadqiqotlarda oila instituti insonning shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiylashuvi, ruhiy barqarorligi va qadriyatlar tizimining shakllanishida asosiy mikromuhit sifatida talqin etiladi. Biroq globallashuv, mehnat migratsiyasi, iqtisodiy harakatchanlik, harbiy xizmat, xizmat safari, ta'lim olish va kasbiy rivojlanish ehtiyojlari oilaning an'anaviy shakllariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada oila a'zolaridan biri yoki bir nechtasi uzoq muddat davomida bir hududda yashamaydigan, biroq nikoh, qarindoshlik, ota-onalik, farzandlik va ma'naviy javobgarlik munosabatlarini saqlab qoladigan distant oilalar keng tarqalmoqda. Distant oila deganda er-xotin, ota-ona va farzandlar yoki boshqa oila a'zolari o'rtasidagi munosabatlar bevosita kundalik muloqot orqali emas, balki masofaviy kommunikatsiya, davriy uchrashuvlar, moddiy qo'llab-quvvatlash va psixologik bog'liqlik asosida davom etadigan oilaviy tizim tushuniladi. Bunday oilalar mehnat migratsiyasi, harbiy xizmat, xizmat vazifalari, ta'lim, davolanish, vaqtinchalik ish bilan bandlik yoki boshqa ijtimoiy-iqtisodiy omillar natijasida shakllanadi [1].

Jahon miqyosidagi migratsion jarayonlar distant oilalar fenomenining dolzarbligini yanada kuchaytirmoqda. Xalqaro migratsiya tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, dunyoda xalqaro migrantlar soni 281 million kishiga yetgan bo'lib, bu dunyo aholisining 3,6 foizini tashkil etadi. Jahon banki ma'lumotlarida esa 2023-yilda past va o'rta daromadli mamlakatlarga yuborilgan pul o'tkazmalari 656 milliard AQSh dollariga yetgani qayd etiladi. Mazkur ko'rsatkichlar migratsiya nafaqat iqtisodiy, balki oilaviy, psixologik va tarbiyaviy munosabatlarni ham qayta tashkil etuvchi global hodisaga aylanganini ko'rsatadi.

Distant oilalar masalasi bolalarning ruhiy salomatligi, ota-onalik funksiyalarining transformatsiyasi, er-xotin munosabatlarining barqarorligi, oilaviy qadriyatlarining saqlanishi va shaxslararo munosabatlarning sifati bilan bevosita bog'liqdir. UNICEF tomonidan qayd etilishicha, dunyoda ota-onalaridan biri yoki ikkalasi migratsiya sababli yonida bo'lmagan millionlab bolalar mavjud. Bunday bolalar oilaviy mehr, nazorat, emotsional qo'llab-quvvatlash va tarbiyaviy ta'sirni ko'pincha bevosita emas, balki bilvosita shaklda qabul qiladilar.

Distant oilalarning ijtimoiy-psixologik jihatdan o'rganilishi shuni ko'rsatadiki, mazkur fenomenni bir tomonlama salbiy hodisa sifatida baholash ilmiy jihatdan yetarli emas. Bir tomondan, ota-onaning uzoqligi bolalarda yolg'izlik, tashvishlilik, ijtimoiy ishonchsizlik, nazorat yetishmovchiligi va emotsional bo'shliqni kuchaytirishi mumkin. Ikkinchi tomondan, barqaror kommunikatsiya, moddiy ta'minot, yaqin qarindoshlar ko'magi va ijobiy tarbiyaviy muhit mavjud bo'lsa, distant oila bolalarda mustaqillik, mas'uliyat, moslashuvchanlik va hayotiy chidamlilikni shakllantiruvchi omil sifatida ham namoyon bo'ladi.

Metodlar. Mazkur tadqiqotda distant oila fenomenini ijtimoiy-psixologik tahlil qilishda nazariy-metodologik, qiyosiy-tahliliy, psixologik sharhlash va empirik natijalarni talqin qilish yondashuvlaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini oilaviy tizimlar nazariyasi, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash konsepsiyasi, migratsiya psixologiyasi, rivojlanish psixologiyasi va shaxslararo munosabatlar psixologiyasiga oid ilmiy qarashlar tashkil etdi.

Mahalliy va xorijiy tadqiqotchilar distant oilalarni mehnat migratsiyasi, ota-onalik funksiyasining masofaviylashuvi, bolalar ruhiy salomatligi, oilaviy rollar transformatsiyasi va shaxslararo munosabatlar tizimi nuqtayi nazaridan o'rganadilar. Xorijiy tadqiqotlarda "left-behind children", ya'ni ota-onasi migratsiya sababli vaqtincha yonida bo'lmagan bolalar masalasi keng tahlil qilinadi. Mazkur tadqiqotlarda ota-onaning uzoqda bo'lishi bolalarning emotsional holati, ta'limdagi muvaffaqiyati, tengdoshlari bilan munosabatlari va ijtimoiy moslashuviga turlicha ta'sir ko'rsatishi aniqlangan.

G. Fellmeth va hammualliflar tomonidan olib borilgan tizimli sharhda ota-onalar migratsiyasi bolalar salomatligi va farovonligiga ikki tomonlama ta'sir ko'rsatishi qayd etiladi. Bir tomondan, migratsiya natijasida yuboriladigan moddiy mablag'lar bolaning ta'limi, ovqatlanishi, kiyim-kechagi va yashash sharoitlarini yaxshilashi mumkin. Ikkinchi tomondan, ota-onaning uzoqligi emotsional yaqinlikning pasayishi, nazoratning susayishi va ruhiy zo'riqishning ortishiga olib keladi [2].

Y. Lu tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ota-onasi xalqaro migratsiyada bo'lgan bolalarning ta'limdagi ayrim ko'rsatkichlari ota-onasi bilan birga yashaydigan bolalarga nisbatan pastroq bo'lishi mumkinligi ta'kidlanadi [3]. C. Zhou va hammualliflar esa ota-ona va bola o'rtasidagi kommunikatsiya sifati distant oilalarda bolalar ruhiy salomatligini belgilovchi muhim omil ekanligini asoslaydilar [4]. N.K. Fauk va hammualliflarning tadqiqotlarida esa ayniqsa ikkala ota-onasi ham migratsiyada bo'lgan bolalarda emotsional muammolar va psixologik farovonlikning pasayish xavfi yuqoriroq bo'lishi qayd etiladi [5].

Distant oilalarda ota-onalik funksiyasi an'anaviy oilalardagiga qaraganda murakkabroq tarzda amalga oshiriladi. Ota yoki ona farzand tarbiyasida bevosita ishtirok etmagan hollarda tarbiyaviy vazifalar buvi, bobo, qarindoshlar yoki boshqa vasiy shaxslar zimmasiga o'tadi. Bu holat oilaviy rollar, mas'uliyat taqsimoti va farzandning emotsional bog'lanish tizimiga ta'sir qiladi. Shuning uchun distant oilalarni tahlil qilishda faqat migratsiya faktini emas, balki oilaviy kommunikatsiya sifati, moddiy resurslar, vasiylik muhiti, ota-onaning psixologik ishtiroki va oilaviy qadriyatlarining saqlanish darajasini ham hisobga olish zarur.

Natijalar. O'zbekiston hududida istiqomat qiluvchi 812 nafar distant oila vakillarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari tadqiq etildi. Distant oilalarda hayot mazmuni yo'nalganligi hamda juftliklar ustanovkasi o'rtasidagi bog'liqliklar oila barqarorligi, er-xotin munosabatlari, masofaviy nikohning psixologik moslashuv mexanizmlari va oilaviy qadriyatlarini baholash imkonini beradi. Distant oilalarda ajralishga munosabat, jinsiy hayotga munosabat, egalitar turdagi oilaga munosabat va pulga munosabat kabi ko'rsatkichlar hayotiy maqsad, jarayon, natija, "Men" lokus nazorati va "Hayot" lokus nazorati bilan murakkab bog'liqlikka ega bo'lishi mumkin.

1-jadval

Distant oilalarda hayot mazmuni yo'nalganligi hamda juftliklar ustanovkasi o'rtasidagi bog'liqliklar (n=812)

Ko'rsatkichlar	Maqsad	Jarayon	Natija	Men lokus nazorat	Hayot lokus nazorat
Ajralishga munosabat	-0,237*	-0,169	-0,248*	-0,079	-0,067
Jinsiy hayotga munosabat	-0,084	-0,103	-0,185	-0,247*	-0,106
Egalitar turdagi oilaga munosabat	-0,256*	-0,273*	-0,281*	-0,163	-0,211
Pulga munosabat	-0,089	-0,123	-0,135*	-0,015	-0,115

Izoh: * - $p < 0,05$.

Distant oilalarda hayot mazmuni yo'nalganligi hamda juftliklar ustanovkasi o'rtasidagi bog'liqliklarga ko'ra, ajralishga munosabat va maqsad o'rtasida manfiy korrelyatsion bog'liqlik qayd etilishi distant oilalarda nikoh barqarorligi turmush o'rtoqlarning hayotiy maqsadlari bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi. Ajralishga munosabat va natija o'rtasidagi manfiy bog'liqlik esa er-xotin munosabatlarida ajralish ehtimoli kuchaygan sari hayotiy natijalardan qoniqish pasayishi mumkinligini anglatadi. Distant oilalarda ajralish masalasi odatda faqat shaxsiy qaror emas, balki farzandlar tarbiyasi, moddiy ta'minot, qarindoshlik aloqalari va ijtimoiy mas'uliyat bilan bog'liq murakkab psixologik jarayon sifatida namoyon bo'ladi [5].

Jinsiy hayotga munosabat va "Men" lokus nazorati o'rtasidagi manfiy bog'liqlik distant oilalarda intim munosabatlarning masofaviy nikoh sharoitida murakkablashishini ko'rsatadi. Er-xotin uzoq vaqt davomida birga yashamagan hollarda nikohdagi psixologik yaqinlik, ishonch, sadoqat va o'zini nazorat qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu holatda jinsiy hayotga munosabat faqat fiziologik ehtiyoj sifatida emas, balki nikoh barqarorligi, emotsional yaqinlik va o'zaro ishonchni saqlash mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi.

Egalitar turdagi oilaga munosabat va hayot mazmuni yo'nalganligining maqsad, jarayon hamda natija shkalalari o'rtasidagi manfiy bog'liqlik distant oilalarda rollar taqsimotining murakkabligini ko'rsatadi. Distant oilalarda an'anaviy oilaviy rollar ko'pincha qayta taqsimlanadi. Ota uzoqda ishlayotgan bo'lsa, ona nafaqat tarbiyaviy, balki boshqaruv, iqtisodiy rejalashtirish va kundalik nazorat funksiyalarini ham bajaradi. Ona migratsiyada bo'lgan hollarda esa bola parvarishi va emotsional qo'llab-quvvatlash vazifalari boshqa qarindoshlar zimmasiga o'tadi. Shu bois distant oilalarda teng huquqlilik masalasi formal tenglik bilan emas, balki real mas'uliyat, o'zaro kelishuv, psixologik moslashuv va vaziyatga mos rollar taqsimoti orqali belgilanadi [6].

Pulga munosabat va natija o'rtasidagi manfiy bog'liqlik distant oilalar uchun alohida ahamiyatga ega. Chunki bunday oilalarning ko'pchiligida masofaviy yashashning asosiy sababi moddiy farovonlikni yaxshilash, farzandlar ta'limi, uy-joy sharoiti, sog'liqni saqlash va oilaviy ehtiyojlarni ta'minlash bilan bog'liq bo'ladi. Biroq moddiy resurslarning ortishi har doim ham psixologik farovonlikning ortishini anglatmaydi. Agar pul o'tkazmalari emotsional yaqinlik, ota-onalik ishtiroki va oilaviy muloqot bilan qo'llab-quvvatlanmasa, bolalar va turmush o'rtoqlarda emotsional yetishmovchilik, begonalashuv va psixologik masofa kuchayishi mumkin.

Juftliklar ustanovkasi metodikasi bo'yicha olingan tahlillar distant oilalarda farzandga munosabat, burch va zavq hissi, jinsiy hayotga munosabat, oilaviy majburiyatlar va moddiy qadriyatlar murakkab psixologik tizimni tashkil etishini ko'rsatadi. Distant oilalarda farzandga munosabat ko'pincha masofadan turib g'amxo'rlik qilish, moddiy ta'minlash, telefon yoki internet orqali muloqot qilish, davriy uchrashuvlarda emotsional yaqinlikni tiklash kabi shakllarda ifodalanadi. Biroq bolaga individual yondashuv, uning kundalik kechinmalarini tushunish, maktabdagi muammolarini bilish va ijtimoiy munosabatlarini nazorat qilish imkoniyati cheklangan bo'lishi mumkin. Bu esa ota-ona va bola o'rtasida disfunktsional munosabatlar shakllanish xavfini oshiradi.

Distant oilalarda burch va zavq hissining barqaror emasligi ham muhim psixologik ko'rsatkichdir. Oila a'zolari bir-biridan uzoqda bo'lgan sharoitda oilaviy burch ko'pincha moddiy yordam, mas'uliyat, sadoqat va kutish bilan bog'lanadi. Biroq oilaviy hayotdan zavqlanish, kundalik birgalikdagi tajribalar, umumiy marosimlar, bolalar tarbiyasidagi hamkorlik va emotsional yaqinlik cheklangan bo'lishi mumkin. Shuning uchun distant oilalarda oilaviy burch va oilaviy qoniqish o'rtasidagi muvozanatni saqlash alohida psixologik ahamiyatga ega.

Muhokama. Distant oila fenomenining ijtimoiy-psixologik mohiyati nikoh, ota-onalik, farzand tarbiyasi, moddiy ta'minot va emotsional aloqalarning masofaviy sharoitda qayta tashkil etilishi bilan belgilanadi. Nikoh va oilaviy munosabatlar umumiy hayot, o'zaro ma'naviy javobgarlik, ijtimoiy ehtiyoj va shaxsiy yaqinlikka asoslanadi. Distant oilalarda esa umumiy hayot jismoniy birgalikda yashash orqali emas, balki umumiy maqsad, iqtisodiy hamkorlik, emotsional sadoqat va kommunikativ barqarorlik orqali saqlanadi.

V.N. Arxangelskiy, M.S. Matskovskiy, P. Sorokin va A.G. Xarchev kabi olimlarning oila institutiga oid qarashlarini distant oilalar kontekstida talqin qilganda, oilaning mavqei bevosita ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar bilan bog'liqligi ayon bo'ladi. Biroq zamonaviy sharoitda oilaning iqtisodiy funksiyasi bilan bir qatorda uning emotsional, psixologik va kommunikativ funksiyalari ham kuchaymoqda. Migratsiya natijasida yuboriladigan mablag'lar oilaning moddiy farovonligini oshirishi mumkin, ammo oila a'zolari o'rtasidagi psixologik yaqinlikni avtomatik tarzda ta'minlay olmaydi [7].

A.V. Noskovaning ota-onalik haqidagi qarashlarini distant oilalar kontekstida talqin etganda, ota-onalikning zamonaviy mazmuni o'zgarib borayotgani ko'rinadi. Ilgari ota-onalik ko'proq bevosita parvarish, nazorat va kundalik tarbiya bilan bog'liq bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda distant oilalarda ota-onalik masofadan turib qo'llab-quvvatlash, muloqotni saqlash, moddiy ta'minlash va psixologik ishtirokni davom ettirish shaklida namoyon bo'lmoqda [8].

O.N. Bezrukova tomonidan ajratilgan ota-onalik modellari distant oilalar uchun ham muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. An'anaviy modelda ota va ona rollari qat'iy farqlanadi. Distant oilalarda esa bu model ko'pincha transformatsiyaga uchraydi, chunki uzoqda bo'lgan ota yoki ona o'zining ayrim tarbiyaviy funksiyalarini boshqa oila a'zolariga topshirishga majbur bo'ladi. Birdamlik modeli distant oilalar uchun eng samarali model hisoblanadi, chunki unda ota-ona masofaga qaramay farzand tarbiyasi uchun birgalikda javobgarlikni saqlab qoladi. Delegatsiya modelida esa bolalar tarbiyasi uchun mas'uliyat ko'proq bobo-buvi, qarindoshlar yoki boshqa vasiy shaxslarga o'tadi. Ushbu modelda bolaning psixologik rivojlanishi ko'p jihatdan vasiy shaxsning tarbiyaviy kompetensiyasi, ota-ona bilan aloqaning uzilmasligi va oilaviy rollarning aniq belgilanishiga bog'liq bo'ladi.

Xorijiy tadqiqotlarda distant oilalar farzandlari uchun asosiy xavf omillari sifatida ota-onadan emotsional ajralish, nazorat yetishmovchiligi, tengdoshlar ta'siriga yuqori beriluvchanlik, o'ziga ishonchsizlik, tashvishlilik, akademik motivatsiyaning pasayishi va psixologik begonalashuv ko'rsatiladi. Shu bilan birga, himoya omillari sifatida muntazam muloqot, sifatli vasiylik, barqaror moddiy yordam, maktab psixologik xizmati, yaqin qarindoshlar qo'llab-quvvatlashi va ota-onaning farzand hayotida faol psixologik ishtiroki ajratib ko'rsatiladi.

Distant oilalarda bolalar psixologik rivojlanishining eng muhim omillaridan biri kommunikatsiya sifatidir. Agar ota-ona farzandi bilan faqat moddiy ehtiyojlar, baholar yoki intizom haqida gaplashsa, muloqot nazoratga yo'naltirilgan bo'lib qoladi. Agar muloqotda bolaning his-tuyg'ulari, kundalik tajribalari, qo'rquvlari, orzulari va shaxsiy muammolari muhokama qilinsa, masofaviy aloqa emotsional qo'llab-quvvatlash vazifasini bajaradi. Shu sababli distant oilalarda muloqot chastotasidan ko'ra uning mazmuni va emotsional sifati muhimroq hisoblanadi.

Distant oilalarda er-xotin munosabatlari ham alohida psixologik zo'riqishga ega. Uzoq masofa ishonch, sadoqat, sabr, kelishuvchanlik va psixologik barqarorlikni talab qiladi. Er-xotin o'rtasidagi kommunikatsiya sustlashsa, shubha, rashk, hissiy sovuqlik, begonalashuv va ajralish xavfi kuchayishi

mumkin. Aksincha, umumiy maqsad, o'zaro hurmat, kelajak rejalari, farzandlar tarbiyasidagi hamkorlik va muntazam samimiy muloqot distant nikohning barqarorligini oshiradi.

Distant oilalarning yana bir muhim jihati shundaki, bunday oilalarda moddiy qadriyatlar va emotsional qadriyatlar o'rtasida muvozanat saqlanishi zarur. Ko'plab migrant ota-onalar farzandlari uchun yaxshi kelajak yaratish maqsadida oiladan uzoqda ishlaydilar. Biroq bolalar uchun ota-onaning moddiy yordami bilan bir qatorda uning mehr-muhabbati, e'tibori, maslahatlari va bevosita psixologik ishtiroki ham muhimdir. Shu bois distant oilalarda "moddiy ta'minot – emotsional ishtirok – tarbiyaviy nazorat" uchligi oilaviy barqarorlikning asosiy psixologik mexanizmi sifatida qaralishi lozim [10].

Xulosa. Distant oilalar zamonaviy ijtimoiy hayotda tobora keng tarqalib borayotgan murakkab oilaviy tizim bo'lib, uning shakllanishi global migratsiya, mehnat bozori, iqtisodiy ehtiyojlar, harbiy xizmat, ta'lim va kasbiy mobillik bilan bevosita bog'liqdir. Distant oila fenomeni oilaviy munosabatlarning zaiflashuvi sifatida emas, balki oilaning yangi ijtimoiy sharoitlarga moslashuv shakli sifatida talqin etilishi kerak. Biroq bunday moslashuv o'z-o'zidan samarali kechmaydi; u kommunikatsiya sifati, emotsional yaqinlik, moddiy va psixologik qo'llab-quvvatlash, rollar taqsimoti va tarbiyaviy mas'uliyatning saqlanishiga bog'liq.

Distant oilalar ko'pincha xavf guruhi sifatida baholanadi, chunki ota-onaning uzoqda bo'lishi bolalarda emotsional yetishmovchilik, tashvishlilik, ijtimoiy moslashuv qiyinchiliklari, o'ziga ishonchsizlik va nazorat yetishmovchiligi bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Ayniqsa, ikkala ota-onasi ham uzoqda bo'lgan bolalar, vasiylik muhiti sust bo'lgan oilalar va kommunikatsiya sifati past bo'lgan holatlar psixologik xavf darajasini oshiradi. Shu bilan birga, distant oilalar ijobiy psixologik resurslarga ham ega. Muntazam muloqot, barqaror moddiy yordam, yaqin qarindoshlar qo'llab-quvvatlashi, maktab va mahalla muhitining tarbiyaviy ta'siri, ota-onaning farzand hayotida masofadan turib faol ishtirok etishi bolalarda mustaqillik, mas'uliyat, ijtimoiy moslashuvchanlik, sabr, hayotiy chidamlilik va maqsadga yo'naltirilganlikni rivojlantirishi mumkin. Distant oilalarda er-xotin munosabatlarining barqarorligi ajralishga munosabat, jinsiy hayotga munosabat, egalitar rollar, pulga munosabat, hayotiy maqsadlar va natijadan qoniqish kabi ko'rsatkichlar bilan uzviy bog'liqdir. Oilaviy rollarning vaziyatga mos ravishda qayta taqsimlanishi, o'zaro ishonch va mas'uliyatning saqlanishi distant nikohning muhim sharti hisoblanadi. Bunday oilalarda tenglik formal xarakterga ega bo'lmasdan, real hamkorlik, vazifalarni muvofiqlashtirish va oilaviy manfaatlar yo'lida kelishilgan qarorlar qabul qilish orqali namoyon bo'ladi.

Distant oilalar farzandlarining psixologik rivojlanishida ota-onaning jismoniy mavjudligidan tashqari, uning emotsional mavjudligi ham hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bola ota-onasining yonida bo'lmasa ham, uning mehrini, e'tiborini, ishonchini va qo'llab-quvvatlashini his qilsa, psixologik barqarorlik saqlanadi. Aksincha, muloqotning rasmiylashuvi, faqat moddiy yordam bilan cheklanish, tarbiyaviy mas'uliyatning to'liq boshqa shaxslarga topshirilishi oilaviy begonalashuvni kuchaytiradi. Umuman olganda, distant oila fenomeni ijtimoiy psixologiyada alohida ilmiy tadqiqot obyekti sifatida chuqur o'rganilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Кузьмин А. И., Костина С. Н. Влияние уровня экономического развития региона на многодетность // Социально-экономические и демографические аспекты реализации национальных проектов в регионе: сборник статей X Уральского демографического форума: в 2 т. – 2019. – С. 223–228.
2. Костина С. Н., Зайцева Е. В., Банных Г. А. Дети как ценность: современные подходы в фамилистике // Вестник экономики, права и социологии. – 2019. – № 3. – С. 117–122.
3. Костина С. Н., Зайцева Е. В., Банных Г. А. Дети как ценность: современные подходы в фамилистике // Вестник экономики, права и социологии. – 2019. – № 4. – С. 183–188.
4. Андреева Т. Н. Когнитивные и личностные характеристики детей в многодетной семье: дис. ... канд. психол. наук. – М., 1994.
5. Думитрашку Т. А. Факторы формирования индивидуальности ребенка в многодетной семье: дис. ... канд. психол. наук. – М., 1992. – С. 117–161.
6. Ковалев С. В. Психология современной семьи. – М.: Просвещение, 1998. – 208 с.
7. Силина Е. А., Баландина Л. Л. Какие они, дети из многодетных семей? – Пермь, 2005. – 161 с.
8. Goodman R., Meltzer H., Bailey V. The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Pilot Study on the Validity of the Self-Report Version // European Child and Adolescent Psychiatry. – 1998. – Vol. 7. – P. 125–130.